

Status prawny osób trzecich w procesie cywilnym

Przejdź do produktu na www.ksiegarnia.beck.pl

Wstęp

Każde z postępowań sądowych jest realizowane wobec i z udziałem podmiotów zainteresowanych, których sfery prawnej dotyczyć będzie jego wynik, albo też uczestniczących w tymże postępowaniu ze względu na posiadane kompetencje do ochrony cudzej sfery prawnej¹. Jednakże czym innym jest branie udziału w sprawie cywilnej jako uczestnik, a czym innym szeroko rozumiane zaangażowanie w określone postępowanie, np. jako świadek czy biegły.

W procesie cywilnym bierze przede wszystkim udział powód i pozwany, w postępowaniu nieprocesowym – wnioskodawca i uczestnik, w postępowaniu zabezpieczającym – uprawniony i obowiązany, w postępowaniu egzekucyjnym – wierzyciel i dłużnik. Te podmioty zajmują centralne miejsce w postępowaniu. Jednakże analiza zawarta w niniejszej pracy nie będzie dotyczyła ich statusu prawnego. Praca zostanie poświęcona statusowi osoby trzeciej.

W tym miejscu należy wskazać, że termin „osoba trzecia” nie został zdefiniowany w KPC². Ustawodawca używa tego pojęcia w dwojakim znaczeniu w przepisach regulujących proces cywilny. Po pierwsze, ten termin jest używany na oznaczenie podmiotu biorącego udział w sprawie cywilnej jako jego uczestnik, np. jako interwenient główny czy uboczny. Po drugie, ten zwrot jest również stosowany w odniesieniu do osoby zaangażowanej w sprawę cywilną tylko z tego powodu, że łączy ją z przedmiotem postępowania związek o charakterze przedmiotowym. Przykładem podmiotu niejako „wciągniętego” do postępowania w drugim z powyższych znaczeń jest osoba trzecia dysponująca przedmiotem oględzin w rozumieniu art. 294 KPC. Co do zasady niniejsze opracowanie będzie dotyczyło pierwszej kategorii osób trzecich, a zatem grupy podmiotów będących uczestnikami postępowania w ramach postępowania głównego. Już w tym miejscu należy zaznaczyć, że osoby trzecie w ramach tzw. postępowań wpadkowych (np. postępowanie w sprawie zgłoszonej opozycji) tracą cechy identyfikujące je spośród innych uczestników postępowania cywilnego, stając się po prostu „zwyczajną” stroną tych postępowań.

Szersza analiza, dotycząca wszystkich podmiotów zaangażowanych w proces cywilny, zostanie przeprowadzona w pierwszym rozdziale pracy. Taki zabieg pozwoli na lepsze wyeksponowanie cech odróżniających omawianą grupę osób trzecich od innych podmiotów z różnych względów zaangażowanych w sprawę cywilną. Dzięki temu

¹ Podobnie *J. Jaśkiewicz*, *Poznanie faktów w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2013, s. 102.

² Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 1460 ze zm.).

możliwe stanie się wypracowanie tzw. negatywnej definicji osoby trzeciej, tj. definicji, w której zostanie określone, kto i z jakich względów nie jest osobą trzecią zaangażowaną jako jego uczestnik w proces cywilny. Ponadto szerszy zakres badania, który zostanie przeprowadzony w pierwszym rozdziale pracy, pozwoli lepiej zrozumieć intencje ustawodawcy, który z reguły konsekwentnie posługuje się terminem „osoba trzecia”.

Jak słusznie zauważył P. Rylski, formy uczestnictwa osób trzecich w procesie cywilnym nie są przedmiotem wystarczającego zainteresowania w polskiej literaturze prawniczej. W jego ocenie najprawdopodobniej taki stan rzeczy jest spowodowany niedostrzeganiem potrzeby zajęcia się tym tematem z uwagi na ściśle dwustronny charakter procesu i wynikające z tego założenie, że wszelkie normy gwarantujące udział w nim interesujących autorkę podmiotów mają charakter drugorzędny i subsydiarny w tym znaczeniu, że stanowią jedynie uzupełnienie przepisów dotyczących głównego nurtu postępowania. Co więcej, obecnie obowiązująca regulacja krajowa pozostaje pod wpływem rozwiązań niemieckich i austriackich, w których dominowały dyskusje na gruncie poszczególnych instytucji procesowych, rzadziej zaś z punktu widzenia ogólnego modelu i sposobu udziału osób trzecich w postępowaniu cywilnym. Z kolei przyjęcie unormowań, na skutek których nastąpiło złagodzenie form przekształceń podmiotowych, spowodowało ograniczenie dyskusji na temat udziału osób trzecich w postępowaniu cywilnym³.

Perspektywa kodyfikacyjna jest kolejnym powodem uzasadniającym potrzebę zajęcia się powyższą tematyką. Pomimo przerwania prac komisji kodyfikacyjnej, warto wspomnieć o interesujących i słusznych poglądach, które podnoszono podczas ich trwania. Pojawiały się wtedy poglądy, że regulacje zapewniające udział omawianych podmiotów w postępowaniu cywilnym powinny stanowić przedmiot analizy przy pracach nad nowym KPC. Wynikało to z postulowanej w literaturze przedmiotu wagi, którą należało przywiązywać do instytucji prawnych służących zapewnieniu wzięcia

³ P. Rylski, Udział osób trzecich w procesie cywilnym – perspektywa kodyfikacyjna, w: A. Torbus, K. Markiewicz (red.), *Postępowanie rozpoznawcze w przyszłym Kodeksie postępowania cywilnego. Materiały Ogólnopolskiego Zjazdu Katedr i Zakładów Postępowania Cywilnego w Katowicach-Kocierzu (26–29 września 2013 r.)*, Warszawa 2014, s. 104–105. Zob. także K. Dróżdż, *Inna osoba jako podmiot legitymowany do złożenia skargi na czynności komornika*, w: Z. Szczurek, G. Sikorski (red.), *Cechą sprawiedliwości jest nie krzywdzić ludzi. Księga pamiątkowa ku czci Zenona Knypla Sopot 2017*, s. 13–17; J. Studzińska, *Środki i skuteczność ochrony osób trzecich w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym*, w: A. Klich, K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *Współczesne problemy postępowania cywilnego*, Toruń 2015, s. 87–120; *taż*, *Participation of third parties in civil proceedings as a form of protection of their legal interest. Considerations in the context of legal security of these entities*, w: E. Gała-Wacinkiewicz, D. Wacinkiewicz, K. Flaga-Gieruszyńska (red.), *The safety of the individual and of the group in private and public law – a collection of studies*, Gorzów Wielkopolski 2015, s. 71–84; *taż*, *Znaczenie udziału osób trzecich w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym*, w: D. Gil, E. Kruk (red.), *Role uczestników postępowań sądowych – wczoraj, dziś i jutro*, t. 2, Lublin 2015, s. 137–163.

udziału w postępowaniu podmiotom zainteresowanym, które nie występują w roli procesowej powoda czy też pozwanego⁴.

Działanie zmierzające do wypracowania propozycji zmian obecnie obowiązujących regulacji prawnych powinno zostać poprzedzone gruntowną i systematyczną analizą dotyczącą statusu osób trzecich, w szczególności w zakresie *ratio legis* rozszerzenia właśnie o tę grupę kręgu podmiotów biorących udział w postępowaniu. Zanim zaproponuje się nowe rozwiązania legislacyjne, należy zastanowić się nad sensem i celem obecnych przepisów, co, wydaje się, nie zostało do tej pory dostatecznie wyjaśnione. Powyższe przemawia za zasadnością wyboru przedstawionego tematu pracy.

Analiza zostanie ograniczona do regulacji dotyczących procesu cywilnego. Takie ograniczenie przedmiotu badania wynika z tego, że pozycja oraz rola osób trzecich została całkowicie odmiennie określona w przepisach regulujących postępowanie nieprocesowe i egzekucyjne. Chociaż postępowanie procesowe i nieprocesowe są względem siebie równorzędne, to ten pierwszy tryb, z woli samego ustawodawcy wyrażonej w art. 13 § 1 i 2 KPC, można uznać niejako za podstawowy. Przepisy o procesie stosuje się odpowiednio do innych rodzajów postępowań unormowanych w KPC, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej. Równocześnie należy wskazać, że zasadnicze znaczenie trybu procesowego wynika nie tylko z literalnego brzmienia art. 13 § 2 KPC, ale także z przepisu art. 13 § 1 KPC, na mocy którego w sposób generalny następuje przekazanie spraw cywilnych do rozpoznania w tym trybie. Ponadto należy zwrócić uwagę, że postępowanie procesowe jest najstarszym trybem postępowania sądowego, w którym rozpoznawane i rozstrzygane są sprawy cywilne, co przesądza o potrzebie rozpoczęcia analizy dotyczącej statusu osób trzecich właśnie w tym zakresie.

W niniejszym opracowaniu zostaną omówione kluczowe i podstawowe środki prawne, przysługujące osobom trzecim. W ten sposób będzie dążyło się do wykazania, jakie jest *ratio legis* rozszerzenia o osoby trzecie kręgu podmiotów występujących w procesie cywilnym, a nie do szerokiej analizy instrumentów prawnych, które przysługują omawianej kategorii podmiotów. W tym miejscu należy zauważyć, że omówienie instytucji z art. 841 KPC będzie wystarczające dla wykazania prawidłowości tezy, zgodnie z którą rozszerzenie o osoby trzecie kręgu podmiotów występujących w procesie cywilnym zapobiega naruszeniu ich interesów prawnych. Z tego względu w pracy zostanie pominięte omówienie powództwa ekscydencyjnego z art. 842 KPC.

⁴ P. Rylski, Udział osób trzecich w procesie cywilnym, s. 104–105. Zob. także A. Góra-Błaszczkowska, Czy potrzebny jest nowy Kodeks postępowania cywilnego (uwagi na podstawie najnowszych nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego), w: A. Góra-Błaszczkowska (red.), Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego, Sopot 2015, s. 21–36; B. Karolczyk, Potrzeba nowej kodyfikacji cywilnego prawa procesowego a struktura postępowania dowodowego *de lege ferenda*, w: A. Góra-Błaszczkowska (red.), Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego, Sopot 2015, s. 37–68; T. Ereciński, Dalsze zmiany czy nowy Kodeks postępowania cywilnego?, w: K. Markiewicz (red.), Reforma postępowania cywilnego w świetle projektów Komisji Kodyfikacyjnej, Warszawa 2011, s. 3–9.

Równocześnie rezygnowano z omówienia środków zaskarżenia i środków odwoławczych, które przysługują osobom trzecim, także na gruncie ustawodawstw państw obcych. Zasadniczym celem pracy jest omówienie statusu osób trzecich ze szczególnym uwzględnieniem idei, która przyświeca rozszerzeniu o nie kręgu podmiotów występujących w procesie cywilnym. Tymczasem uprawnienie do skorzystania z tych środków jest dopiero jedną z dalej idących konsekwencji wstąpienia do postępowania i brania w nim udziału co najmniej w charakterze pomocnika powoda lub pozwanego.

Tym samym zasadniczym celem pracy będzie określenie, jaki status prawny przysługuje osobie trzeciej w procesie cywilnym. Jego realizacji będzie towarzyszyć analiza zmierzająca do udzielenia odpowiedzi na szereg problemów badawczych. Będą one dotyczyć m.in. wskazania, którym osobom przysługuje status osób trzecich i jakie jest *ratio legis* rozszerzenia właśnie o nie kręgu podmiotów występujących w procesie cywilnym. Nie będzie możliwe jej prawidłowe przeprowadzenie bez zastanowienia się, przed czym chroni wzięcie przez osoby trzecie udziału w sprawie cywilnej, a następnie – jakim negatywnym zjawiskom procesowym przeciwdziała ów udział. Nadto przedmiotowe rozważania nie byłyby miarodajne bez podjęcia próby odnalezienia odpowiedzi na pytanie dotyczące wartości prawnie chronionej, ze względu na którą ustawodawca przyznaje omawiany status określonym podmiotom. Ogólne rozważania dotyczące pozycji osób trzecich w procesie cywilnym winny zostać zwieńczone wskazaniem, które środki prawne zapewniają im należyłą ochronę.

Określenie, kim są osoby trzecie, należy wypracować poprzez porównanie ich z innymi podmiotami w różny sposób zaangażowanymi w proces cywilny. Tylko takie działanie pozwoli wyodrębnić cechy odróżniające i identyfikujące osoby trzecie. Wydaje się, że nie jest wystarczające ograniczenie się do stwierdzenia, zgodnie z którym skoro określony podmiot nie jest uczestnikiem postępowania, ponieważ jest np. pełnomocnikiem procesowym lub świadkiem, to *per se* nie jest też osobą trzecią. Nieposiadanie statusu uczestnika postępowania automatycznie nie przesądza o nieposiadaniu statusu osoby trzeciej.

Ponadto należy zastanowić się, czy jest zasadny zabieg, zgodnie z którym pojęciu „osoba trzecia” nadawane są różne znaczenia na gruncie przepisów regulujących cywilne postępowanie procesowe. Wydaje się, że jest to sprzeczne z zakazem wykładni homonimicznej.

Zdefiniowanie pojęcia „osoba trzecia” umożliwi podjęcie dalszej analizy. Jej przeprowadzenie ma na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie, jakie jest *ratio legis* rozszerzenia właśnie o osoby trzecie kręgu podmiotów występujących w procesie cywilnym. Refleksje w tym przedmiocie uzasadniają potrzebę omówienia negatywnych zjawisk procesowych, które stosunkowo często występują w praktyce. Chodzi o nadużywanie praw procesowych i indolencję procesową. O ile pierwsze ze wskazanych powyżej negatywnych zjawisk procesowych, tj. nadużywanie praw procesowych, stanowi przedmiot zainteresowania przedstawicieli doktryny, które szczególnie nasiliło się po nowelizacji art. 3 KPC, dokonanej na mocy ustawy z 16.9.2011 r. o zmianie ustawy – Ko-

deks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁵ oraz po wprowadzeniu art. 4¹ do KPC mocą ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw⁶, w związku z czym przybliżenie znaczenia samego terminu nie powinno powodować większych trudności, o tyle wprowadzenie do nauki terminologii użytej na oznaczenie drugiego zjawiska procesowego, tj. zwrotu „indolencja procesowa”, jest nowatorskim rozwiązaniem.

Brak jest opracowania, w którym w sposób kompleksowy i wielopłaszczyznowy ujęto instytucje procesowe służące zapewnieniu uczestnictwa osób trzecich w procesie cywilnym. Co prawda w ostatnim czasie pojawiły się publikacje autorstwa *J. Studzińskiej*⁷, w których szeroko porusza ona niniejszą problematykę, jednakże nie została ona wyczerpana.

Co do zasady refleksje nad istotą udziału osób niebędących powodem czy pozwanym w postępowaniu cywilnym są podejmowane w polskiej doktrynie jedynie fragmentarycznie. O wiele częściej można spotkać opracowania dotyczące konkretnej instytucji prawnej, np. interwencji ubocznej czy powództwa ekscydencyjnego. Nie poświęca się temu zagadnieniu również szczególnego miejsca w opracowaniach systemowych i podręcznikowych. Ich autorzy ograniczają się do omówienia poszczególnych instytucji procesowych, bez dostatecznego powiązania ich ze sobą⁸.

Szerszym zainteresowaniem doktryny cieszyły się konkretne instytucje procesowe, które będą omawiane w ramach rozdziału drugiego. Jeżeli chodzi o analizę interwencji głównej i ubocznej, to przywołać należy takie opracowania jak: Interwencja główna *Z. Fenichela*⁹, Interwencja główna (uwagi na temat aktualności i przydatności art. 75 KPC) – zarys problematyki *P. Osowego*¹⁰, Interwencja uboczna samoistna *M. Jędrzejewskiej*¹¹, Interwencja uboczna według kodeksu postępowania cywilnego *J. Klim-*

⁵ Dz.U. Nr 233, poz. 1381.

⁶ Dz.U. z 2019 r. poz. 1469.

⁷ Zob. szerzej *J. Studzińska*, Środki i skuteczność ochrony osób trzecich w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym, s. 87–120; *taż*, Participation of third parties in civil proceedings as a form of protection of their legal interest. Considerations in the context of legal security of these entities, s. 71–84; *taż*, Znaczenie udziału osób trzecich w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym, s. 137–163. Szczególnej uwagi wymaga interesujące opracowanie autorstwa *J. Studzińskiej*, w którym autorka porusza problematykę m.in. statusu interwenienta ubocznego oraz przypozwanego jako osób trzecich czy interesu prawnego interwenientów ubocznych, zob. *taż*, Interwencja uboczna w procesie cywilnym, Warszawa 2018.

⁸ Tak *P. Rylski*, Udział osób trzecich w procesie cywilnym, s. 104.

⁹ *Z. Fenichel*, Interwencja główna, PPC 1934, Nr 8, s. 231–237.

¹⁰ *P. Osowy*, Interwencja główna (uwagi na temat aktualności i przydatności art. 75 KPC) – zarys problematyki, w: *H. Dolecki, K. Flaga-Gieruszyńska* (red.), *Ewolucja postępowania cywilnego wobec przemian politycznych, społecznych i gospodarczych*, Warszawa 2009, s. 265–279; *tenże*, *Interwencja główna*, Warszawa 2017.

¹¹ *M. Jędrzejewska*, *Interwencja uboczna samoistna*, PiP 1971, z. 10, s. 578–593.

*kowicza*¹² czy Interwencja uboczna w procesie cywilnym *J. Studzińskiej*¹³. Powództwo o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji sądowej było przedmiotem opracowań *F. Zedlera* Powództwo o zwolnienie od egzekucji¹⁴ i *R. Freya* Powództwa przeciwegzekucyjne w prawie polskim¹⁵. Wspomnieć należy o pracach *J. Studzińskiej*¹⁶ i *P. Rylskiego*¹⁷, w których analiza dotycząca statusu osób trzecich w polskim procesie cywilnym ma albo charakter drugorzędny, stanowiący swoiste wprowadzenie do głównego nurtu rozważań, dotyczących praw i obowiązków osób trzecich w systemach prawnych obcych państw, albo też została przeprowadzona w sposób odmienny, daleki od założeń przyjętych przy rozpoczęciu prac nad niniejszym opracowaniem.

Celem weryfikacji postawionych hipotez konieczne będzie sięgnięcie po te metody badań, które są stosowane w naukach prawnych, a to z tego względu, że zakres przedmiotowy pracy mieści się w sferze prawa cywilnego procesowego. Podstawową metodą badawczą, która zostanie wykorzystana w pracy, będzie metoda dogmatyczno-prawna. Posłuży ona do przeprowadzenia wnikliwej analizy aktualnie obowiązujących, relevantnych z punktu widzenia tematyki przygotowywanej rozprawy regulacji prawnych, w tym także do dokonania interpretacji i klasyfikacji pojęć, które zostaną wykorzystane w celu zdefiniowania poszczególnych, opisywanych w pracy instytucji.

Dla sformułowania odpowiedzi na pytania postawione w pracy bądź stanowiące jej inspirację, będzie konieczne odwołanie się do metody aksjologicznej analizy prawa. Przy jej wykorzystaniu będzie możliwe nawiązanie do systemu wartości, którym służy zapewnienie osobom trzecim ochrony ich interesów prawnych oraz wskazanie, przed czym chronią omawiane środki prawne. Z kolei posiłkowe skorzystanie z metody historyczno-prawnej pozwoli nie tyle na prześledzenie zmian, którym zostały poddane regulacje dotyczące omawianych w pracy instytucji, lecz na ustalenie i uwypuklenie motywów, którymi kierował się ustawodawca, wprowadzając wybrane nowelizacje dotyczące środków służących ochronie prawnej osób trzecich. Niemniej jednak zostanie to dokonane jedynie w ramach uzupełnienia głównego toku rozważań.

¹² *J. Klimkowicz*, Interwencja uboczna według kodeksu postępowania cywilnego, Warszawa 1972.

¹³ *J. Studzińska*, Interwencja uboczna w procesie cywilnym, Warszawa 2018.

¹⁴ *F. Zedler*, Powództwo o zwolnienie od egzekucji, Warszawa 1973.

¹⁵ *R. Frey*, Powództwa przeciwegzekucyjne w prawie polskim, Kielce 2011.

¹⁶ *J. Studzińska*, Środki i skuteczność ochrony osób trzecich w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym, s. 87–120; *taż*, Participation of third parties in civil proceedings as a form of protection of their legal interest. Considerations in the context of legal security of these entities, s. 71–84; *taż*, Znaczenie udziału osób trzecich w postępowaniu cywilnym rozpoznawczym, s. 137–163.

¹⁷ *P. Rylski*, Udział osób trzecich w procesie cywilnym, s. 104. Zob. także *tenże*, Opozycja osoby trzeciej (*tierce opposition*) – nadzwyczajny środek zaskarżenia francuskiej procedury cywilnej, PS 2006, Nr 5, s. 129–152.

Porównywanie systemu polskiego do regulacji prawnych innych państw w aspekcie udziału osób trzecich zostało już wyczerpująco opracowane¹⁸. Mimo to w niewielkim zakresie zostanie wykorzystana metoda prawnoporównawcza. Z jednej strony dzięki odwoływaniu się do rozwiązań przyjętych w systemach prawnych obcych państw będzie możliwe wykazanie, że pewne elementy regulacji chroniących interesy prawne osób trzecich są na tyle właściwe – a co za tym idzie – powszechne, że nie jest zasadna jakakolwiek próba ich modyfikacji. Z drugiej strony odwoływanie się do obcych systemów prawnych będzie miało na celu wskazanie pewnych odmiennych rozwiązań legislacyjnych, które warte są uwagi i – przynajmniej – zastanowienia, czy nie należałoby ich inkorporować do polskiego systemu prawnego.

Przygotowując pracę, przeprowadzono szerokie studia literatury oraz orzecznictwa. W szczególności należało uwzględnić judykaturę SN, a także dokonać analizy poglądów doktryny, zarówno tych dominujących, jak i nieprzeważających, które swoim zakresem przedmiotowym wykraczają poza ścisłe ramy tekstów prawnych. Istotny materiał badawczy stanowiły także uzasadnienia do projektów ustaw. Z kolei regulacje dotyczące statusu osób trzecich w procesie cywilnym zawiera ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego. Wypracowanie wielopłaszczyznowej analizy pozycji omawianych podmiotów w procesie cywilnym nie będzie możliwe bez odwoływania się do rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 29.11.1930 r. – Kodeks postępowania cywilnego, uwzględniającego rozporządzenie Prezydenta RP z 27.10.1932 r. – Prawo o sądowym postępowaniu egzekucyjnym¹⁹. Dzięki temu możliwe okaże się udowodnienie, że obecnie obowiązujące rozwiązania prawne, dotyczące środków prawnych służących ochronie interesów prawnych osób trzecich, zostały wprost recypowane z dawnego Kodeksu postępowania cywilnego. Powyższe przesądzi o konieczności uwzględnienia dorobku doktryny i judykatury Sądu Najwyższego z okresu dwudziestolecia międzywojennego przy omawianiu tych instytucji. Z kolei sięgnięcie do projektów dawnego Kodeksu postępowania cywilnego będzie miało na celu poszerzenie spektrum oceny, podobnie jak skorzystanie z orzeczeń Wyższej Komisji Dyscyplinarnej, która m.in. zajmowała się rozpatrywaniem odwołań w sprawach dyscyplinarnych adwokatów²⁰.

Przewidywane efekty badawcze pracy przyczynią się do stworzenia kompleksowej i wielopłaszczyznowej analizy statusu osób trzecich w procesie cywilnym. Decyzji o podjęciu tego tematu przyświecała idea, że niniejsza praca będzie stanowiła asumpt do dalszych badań w przedmiocie statusu osób trzecich w postępowaniu cywilnym. Regulacje zapewniające udział omawianych podmiotów w procesie cywilnym powinny stanowić przedmiot analizy przy pracach nad nowym KPC. Osiągnięte efekty badawcze przybliżą i usystematyzują wiedzę dotyczącą osiągnięć legislacyjnych, zapewniających udział osób trzecich, a w szczególności wskażą na istotę oraz sens obecnie obowiązują-

¹⁸ Zob. P. Rylski, *Udział osób trzecich w procesie cywilnym*, s. 103–154.

¹⁹ T.j. Dz.U. z 1932 r. Nr 112, poz. 934.

²⁰ Zob. chociażby rozp. MS z 11.3.1959 r. o postępowaniu dyscyplinarnym w sprawach adwokatów (Dz.U. Nr 21, poz. 134).

cych regulacji prawnych. Jest też prawdopodobne, że niniejsza praca pozwoli przynajmniej pośrednio odnaleźć odpowiedź na pytanie, czy istnieje potrzeba wprowadzenia nowelizacji KPC, chociażby na postulowany już wzór francuski²¹, a jeżeli tak – jak daleko idące powinny być to zmiany.

Realizacja założonych celów rozprawy uzasadnia jej podział na trzy rozdziały. Zasadniczym punktem wyjścia do sporządzenia pierwszego rozdziału będzie porównanie „osoby trzeciej” z „osobą pierwszą i drugą”, tj. z powodem i pozwanym, czemu będzie poświęcony § 2 tego rozdziału. Kolejny paragraf będzie dotyczyć podmiotów innych niż strony procesowe, które są zaangażowane w sprawę cywilną. Analiza pojęcia osoby trzeciej byłaby niemiarodajna bez zestawienia tego podmiotu z organami procesowymi i pomocniczymi sądu. Rozważania w tym zakresie wypada rozpocząć od porównania jej z sądem z tego względu, że jest on głównym podmiotem postępowania. Kolejną grupą podmiotów, na którą warto zwrócić uwagę, są ściśle związani ze stronami postępowania ich reprezentanci procesowi. Specyfika pełnionej przez nich roli procesowej uzasadnia oddzielne omówienie ich statusu prawnego. Analiza pojęcia osoby trzeciej byłaby niemiarodajna bez zestawienia tego podmiotu ze świadkiem, tłumaczem czy biegłym, tj. podmiotami związanymi z postępowaniem w związku z koniecznością przeprowadzenia postępowania dowodowego. Rozdział pierwszy zostanie zakończony próbą omówienia zwrotów równoważnych i pozornie równoważnych terminowi „osoba trzecia”. Wśród nich najbardziej interesujące wydaje się zestawienie słów „osoba trzecia” i „inna osoba”. Powyższe terminy wielokrotnie pojawiają się w KPC²². Tak częste posługiwanie się przez ustawodawcę powyższymi zwrotami powoduje konieczność podjęcia co najmniej próby odśledzenia różnicy pomiędzy nimi. Przeprowadzenie analizy statusu wskazanych podmiotów zaangażowanych w proces cywilny w ramach pierwszego rozdziału pozwoli wypracować definicję osób trzecich, która zostanie wskazana w podsumowaniu.

²¹ Zob. P. Rylski, *Opozycja*, s. 129–152. Wydaje się, że dla osiągnięcia postawionego celu badawczego zbędne było szczegółowe omawianie rozwiązań prawnych, które zostały przyjęte w obcych systemach procesowych, a tym także dorobku francuskiego.

²² Termin „osoba trzecia” przykładowo pojawia się w następujących artykułach KPC: art. 84 § 1 i 2, art. 122 § 2, art. 177 § 1 pkt 2, art. 187 § 2 pkt 4, art. 246, art. 248 § 2, art. 251, art. 254 § 3–4, art. 294–297, art. 357 § 4, art. 394^{1a} § 1 pkt 6, art. 394² § 11 pkt 5, art. 435 § 1, art. 583, 593, art. 809¹ § 3 i 6, art. 826, art. 841 § 1, art. 842 § 1, art. 845 § 2, 2² i 2³, art. 847 § 2, art. 852 § 2, art. 858 § 1, art. 861, art. 867 § 1², art. 879⁴ § 3, art. 891¹ § 1, art. 901 § 1, art. 913 § 1, art. 925 § 1, art. 949, art. 953 § 1 pkt 6, art. 1013² § 2, art. 1013³ § 1, art. 1043, art. 1046 § 5, art. 1069 § 1 i art. 1172. Z kolei termin „inna osoba” przykładowo pojawia się w następujących artykułach KPC: art. 75, art. 194 § 3, art. 253, art. 307 § 2, art. 357 § 4, art. 365 § 1, art. 476 § 5 pkt 1 lit. a, art. 477¹¹ § 1, art. 677 § 1, art. 694⁵ § 3, art. 726, 766, art. 767 § 2, art. 788 § 1, art. 791 § 2, art. 809 pkt 2, art. 814 § 2, art. 855 § 1, art. 882 § 1 pkt 3, art. 884 § 1, art. 896 § 2 pkt 2, art. 906 § 1, art. 910 § 1 pkt 2, art. 928, art. 945 § 2, art. 1049 § 1, art. 1050 § 1, art. 1135¹ § 3, art. 1135² § 2 czy art. 1135³ § 1.

Dokonanie w pierwszym rozdziale analizy sytuacji procesowej podmiotów uczestniczących w postępowaniu, którym nie przysługuje status osób trzecich, pozwoli zawęzić krąg środków prawnych do zaprezentowanej w drugim rozdziale grupy, a mianowicie do interwencji głównej, interwencji ubocznej z jej podziałem na samoistną i niesamoistną, przyzozwania i powództwa o zwolnienie zajętego przedmiotu od egzekucji sądowej. Omówienie tych instytucji nastąpi w sposób umożliwiający wskazanie, jak zajmowanie statusu osób trzecich w procesie cywilnym wpływa na zakres uprawnień przysługujących tym podmiotom w ramach poszczególnych środków prawnych. Analiza każdej z instytucji będzie rozpoczynała się od uzasadnienia, dlaczego posługiwanie się pojęciem osoby trzeciej jest konieczne w celu określenia podmiotu uprawnionego do skorzystania z każdego z omawianych środków prawnych. Następnie zostanie udowodnione stanowisko, zgodnie z którym posiadanie omawianego statusu wywołuje szereg ściśle ze sobą powiązanych konsekwencji, głównie o charakterze procesowym.

Zdefiniowanie pojęcia „osoba trzecia” i omówienie poszczególnych środków chroniących ich interesy prawne umożliwi podjęcie dalszych badań, zmierzających do odpowiedzi na pytanie, jakie jest *ratio legis* rozszerzenia właśnie o nie kręgu podmiotów występujących w procesie cywilnym. Temu zagadnieniu zostanie poświęcony rozdział trzeci. Będzie go otwierać omówienie dwóch negatywnych zjawisk procesowych, których analiza wydaje się być niezbędna do należytego ujęcia problemu badawczego.

W kolejnych dwóch fragmentach pracy zostanie podjęta próba wskazania, z uwagi na jakie dobro prawnie chronione ustawodawca dopuszcza udział tych osób. Punktem wyjścia do uzyskania odpowiedzi na powyższe pytanie będzie zwięzłe określenie wpływu rozstrzygnięć sądów i zajęć komorniczych na sferę prawną podmiotów niebędących stronami postępowania. Przedstawienie zagadnienia w sposób ogólniejszy, tj. nie tylko odnoszący się do osób trzecich w rozumieniu tego pojęcia określonym w pierwszym rozdziale niniejszej pracy, pozwoli na wykazanie, że nie wszystkie analizowane okoliczności uzasadniają uczestnictwo omawianych podmiotów w sprawie, a następnie wskazanie tych, które stanowią taką przesłankę. W ramach rozdziału trzeciego § 4 będą analizowane takie pojęcia jak: prawo podmiotowe, roszczenie czy też wreszcie – interes prawny.

Praca uwzględnia stan prawny na dzień 1.12.2019 r., w szczególności nowelizację KPC dokonaną na mocy ustawy z 4.7.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw²³.

Opracowanie w istocie jest uaktualnioną wersją rozprawy doktorskiej, która została obroniona na Wydziale Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w 2018 r. Promotorem rozprawy była Pani dr hab. *Joanna Misztal-Konecka*, prof. KUL. Składam Pani Profesor podziękowania za życzliwą opiekę naukową i wsparcie w toku przygotowywania rozprawy doktorskiej. Recenzentami rozprawy w przewodzie doktorskim byli Pani dr hab. *Małgorzata Manowska*, prof. Uczelni Łazarskiego oraz Pan prof. zw. dr hab. *Andrzej Marciniak*, którym

²³ Dz.U. z 2019 r. poz. 1469.

serdecznie dziękuję za wnikliwe opinie o wartości naukowej i praktycznej przydatności rozprawy. Dziękuję także Rodzicom, Mężowi i Teściom za wsparcie podczas przygotowywania dysertacji.

Lublin, grudzień 2019 r.

Kinga Drózdź-Chmiel

[Przejdź do księgarni →](#)

ksiegarnia.beck.pl